Пісня про Руставелі

Розділи з поеми

Ти тут

Ти тут,
ти тут...
Ми, трепетні й безмовні,
наблизились до монастирських брам,-
прадавні співи,
хори молитовні,
вітрів дихання
вчулись в тиші нам.
За муром
щось зашаруділо потай,
за муром
дзвонів тихий перебір,
і розчинились
ковані ворота
у кам'яну печеру,
в монастир.

Ти тут,
ти тут...
Я гнався за тобою,
охоплений, немов огнем, жагою,
і ось нарешті
я ступити зміг
на легендарний цей поріг,
щоб шанобливо розпочати діло,
яке мені вітчизна доручила.

Звершилось!
Тут

кінчається твій слід,
вривається твоя дорога.
Як пил вітчизни,
я упав на вхід
твойого дому,
вогнища твойого.

Я скрізь,
я скрізь
шукав тебе,
тобі віддавши серце, наче бранку,
не раз долав
месхетських гір хребет,
весь обшир Самцхе1
зміряв до останку;
між скель і гір,
ущелин і долин
ішов я за тобою навздогін,-
десь над Курою,
в млі тмогвійських2 стін,
твоя тропа
чкурнула з круговиду,
а на кордоні не було і сліду...

Над Індом,
Гангом,
у садах Пенджабу,
на тій далекій і близькій землі
до мене
голос твій
долинув звіддалі,
і я піддався на його привабу.
Як слідогляд,
що троп шукає в тьмі,
як пристрасний поет,

закоханий у вроду,
я йшов,
розшукував,
питав
дороги Сходу,
але вони
мовчали,
мов німі.

Де тільки не блукав,
де тільки не проходив,-
недремне прагнення
зі мною
йшло у путь,-
я вірш писав
і рвав,
бо слів глибинна суть,
як дивовижний сон,
пробуджувала подив.
Я образи творив
і нищив назавжди,
щоб не коритися
чудному сновидінню.
Де б не ходив —
твої розшукував сліди,
за білою твоєю гнався тінню,
вслухався в тихий шум своєї походи?...

Ти тут,
ти тут...
Так он де змовкли кроки
і сліз твоїх
спинився журний плин,
зросивши порох
цих чужих долин...

І от стою
біля твойого дому,
дивлюсь
і бачу трепетно увіч
пригаслий жар
на вогнищі твойому,
я — горе месхів3,
месхів дальній клич!

Голос Руставелі
в оливковому гаю Єрусалима

"Що маю більшого
за батьківщину милу?
Її, о господи,
люблю я
над усе,
Для мене
й сонця лик —
це лик її світила,
і дощ для неї йде,
і вітер
сніг несе.
О Палестино!
Я
був завше
повен віри
до слів твоїх живих,-
я віри не гублю,
але, насамперед,
всім серцем,
ревно й щиро
добра насущного
вітчизні я молю.
Я був би

і рабом
під сонцем її неба,
хай шле вона
й біду, і радощі мені,
бо що без неї
честь чи титули гучні?
Поза вітчизною
й безсмертя нам не треба!

Якщо достоєн я
її цінити чар,
красу її узгір,
потоків повноводих,
то до кінця
складу
на Грузії вівтар
своє життя,
і честь,
і серця жар,
і подих...
Я,
боже,
все, що мав,
що ти прислав мені,
я
весь набуток свій
віддав вітчизні гоже,-
нехай же
на мою
грузинську землю,
боже,
знов вернеться
мій плач,
мої слова й пісні!
Прости ж мені,

прийми
мою молитву слізну,
один
той самий
зойк
підношу знов і знов,-
до Палестини я
лише тому й прийшов,
щоб тут,
ридаючи,
молитись за вітчизну!"

Невідомий напис на палестинському
грузинському пергаменті

"Кинув світ цей Шота Руставелі,
дужий і гордливий,
як завжди.
Думні очі втупивши у стелю,
десять день
не їв,
не пив води,
в келії замислено лежав.
Вірив.
Сумніву не мав.
Вірив.
Сумніву не мав.

З ким він вдався
до німого спору?
З ким
безмовно й довго розмовляв?
Десять день
вдивлявся пильно вгору.
Вірив.

Сумніву не мав.
Вірив.
Сумніву не мав.

Він свою тяжку левину гриву,
бороди і вусів сніговій,
брів і вій
рясно?ту срібно-сиву
розстелив,
як саван білий свій,-
мовчки
цей минущий світ
покинув,
в час вечірній
вічним сном спочинув.
Ми, над ложем смертним ставши,
так казали,
сумовиті:
— Залиши нам,
любий брате,
свій останній заповіт,-
може, це
якусь полегкість
принесе тобі,
баниті,
вигнаному з гір грузинських
в цей чужий далекий світ!

Він примружив
журні очі
і не вимовив ні слова,
лиш на лицях тих грала
смуга сонця вечорова.
Ми тоді йому принесли
голубе гілля олив:

— Пригадай
про рідне Картлі,
Артануді
й Самцхе рідне.
Хай тобі на груди ляже
це галуззя доброплідне
шумом їх джерел цілющих,
цвітом їх родючих нив!

І на ці звертання наші
не відмовив він нічого,
тільки знов примружив очі,
слізьми встелені волого...

Перед ним ми розгорнули
Дамаскіна4 віщий твір:
— Може, він бодай притишить
у твоєму серці рану.
Може, ти,
ще раз почувши
слово,
знане з давніх пір,
знов одчуєш
пал колишній,
силу серця полум'яну!

І на цю промову нашу
не схотів він відповісти,
лиш надбіглою сльозою
зір затьмився променистий.

Ми,
коли вже згасло сонце,
біля ложа всім гуртом
стали гімн співать прощальний,

вісті доброї псалом,
і відтак поклав ігумен
хрест йому на чесні груди
і сказав:
— Хай бог для тебе
милосердним паном буде,
хай добром
для тебе стане
те,
що ти вважав гріхом...

Застогнав тоді він тихо,
повен туги і знемоги,
і навік заплющив очі,
від останніх сліз вологі.
Так цей світ
покинув Руставелі,
дужий і гордливий,
як завжди.
Думні очі втупивши у стелю,
десять день
не їв,
не пив води.
З ким провадив
десять день
розмову?
З ким
безмежну прю
тримав?
Мучившися знову й знову,
вірив.
Сумніву не мав".

1961-1963

---

1 Самцхе — історична область на південному заході Грузії (Месхетія).

2 Тмогві — старовинна фортеця в Месхстії, близько турецького кордону.

3 Месхи — грузинське плем'я, що жило на південному заході Грузії, в Месхетії, звідки родом був Руставелі.

4 Іоанн Дамаскін — візантійський поет-богослов VII ст.